

שכר מינימום

חברה וכלכלה - בין השפעות חיוביות
והשפעות שליליות על העובדים ועל המשק

ניצה (קלינר) קסיר

צוערים לשירות המדינה
ירושלים

10.8.2016

מה בהרצאה

- התפתחות שכר המינימום בישראל
- ניתוח תיאורטי
- השלכות שכר המינימום – ממצאים אמפריים מישראל
- רמת שכר המינימום בישראל בהשוואה בינלאומית
- מי הם משתכרי שכר המינימום בישראל?
- רמת השכר של משתכרי שכר המינימום בישראל
- לסיום, נקודות למחשבה

התפתחות על פני
השנים

שכר מינימום בישראל

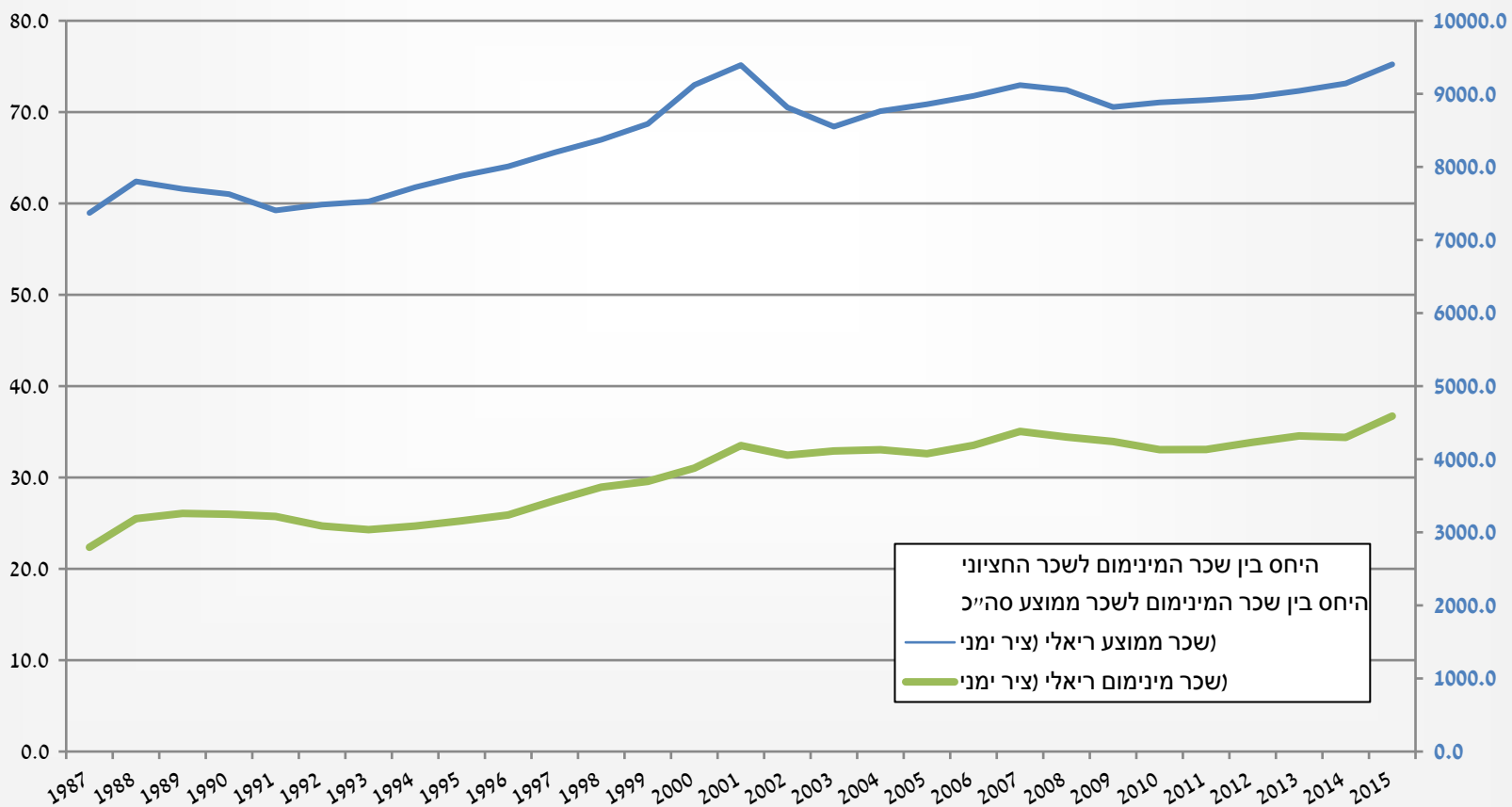
- **1972** – הסכם קיבוצי על שכר מינימום (כ-39% מהשכר הממוצע)
- **1987** – נחקק חוק שכר מינימום (כ-45% מהשכר הממוצע)
- **1998** – תיקון בחוק: שכר המינימום ישתווה ל-47.5% מהשכר הממוצע.
נקבע מנגנון עדכון שנתי לעדכון ביחס לשכר הממוצע במשק.
- **2006** – נקבע בחוק מתווה העלאה מדורג עד ל-3,850 ש"ח ב-1.7.2008
- **2012** – הועלה שכר המינימום ל-4,300 ש"ח
- **2014** – נחתם הסכם קיבוצי בין ההסתדרות והמעסיקים על העלאה מדורגת של שכר המינימום עד ל-5,000 ש"ח ב-1.1.2017.
- **2015** – הסכם נוסף על העלאת שכר המינימום ל-5,300 ש"ח ב-1.12.2017*

* הסכם שנחתם בין ההסתדרות ונשיאות ארגון המעסיקים ב-30 במרץ 2015 וטרם אומץ על ידי הממשלה בצו הרחבה.

התפתחות לאורך השנים

שכר מינימום בישראל

התפתחות שכר המינימום והשכר הממוצע, 2015-1987

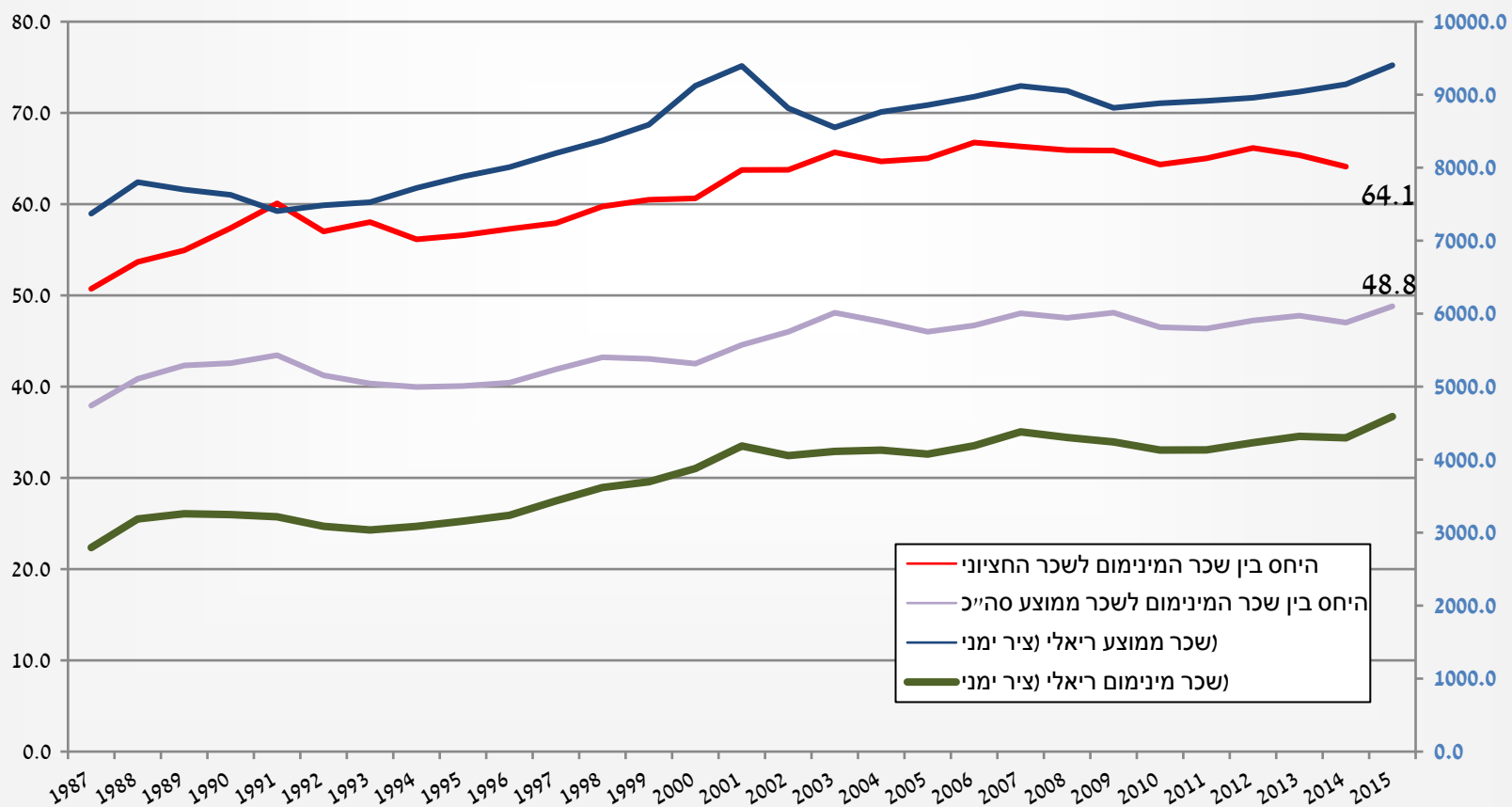

מקורות: עיבודי מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה- נתוני שכר מהמוסד לביטוח לאומי וסקר הכנסות והוצאות.

התפתחות לאורך השנים

שכר מינימום בישראל

התפתחות שכר המינימום והשכר הממוצע, 2015-1987

מקורות: עיבודי מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה- נתוני שכר מהמוסד לביטוח לאומי וסקר הכנסות והוצאות.

שכר מינימום

רקע תיאורטי

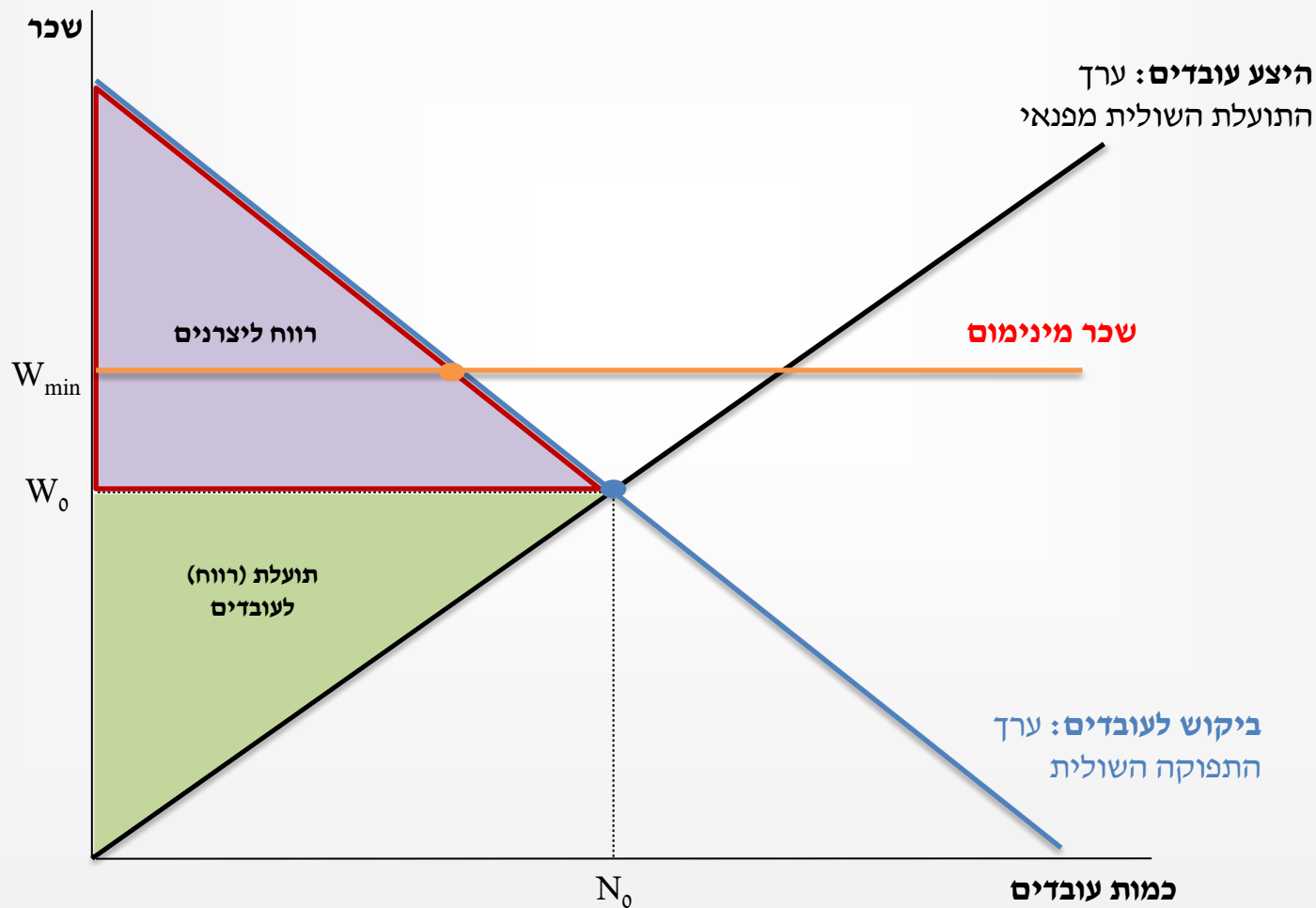
מטרות קביעת שכר
מינימום

שכר מינימום

- העלאת שכר העובדים
- שיפור מצב כלכלי - קיום בכבוד לשכירים בתחתית סולם השכר
- צמצום ממדי העוני ואי-השוויון - התמקדות במשקי בית עם מפרנסים

קביעת השכר בתחרות משוכללת

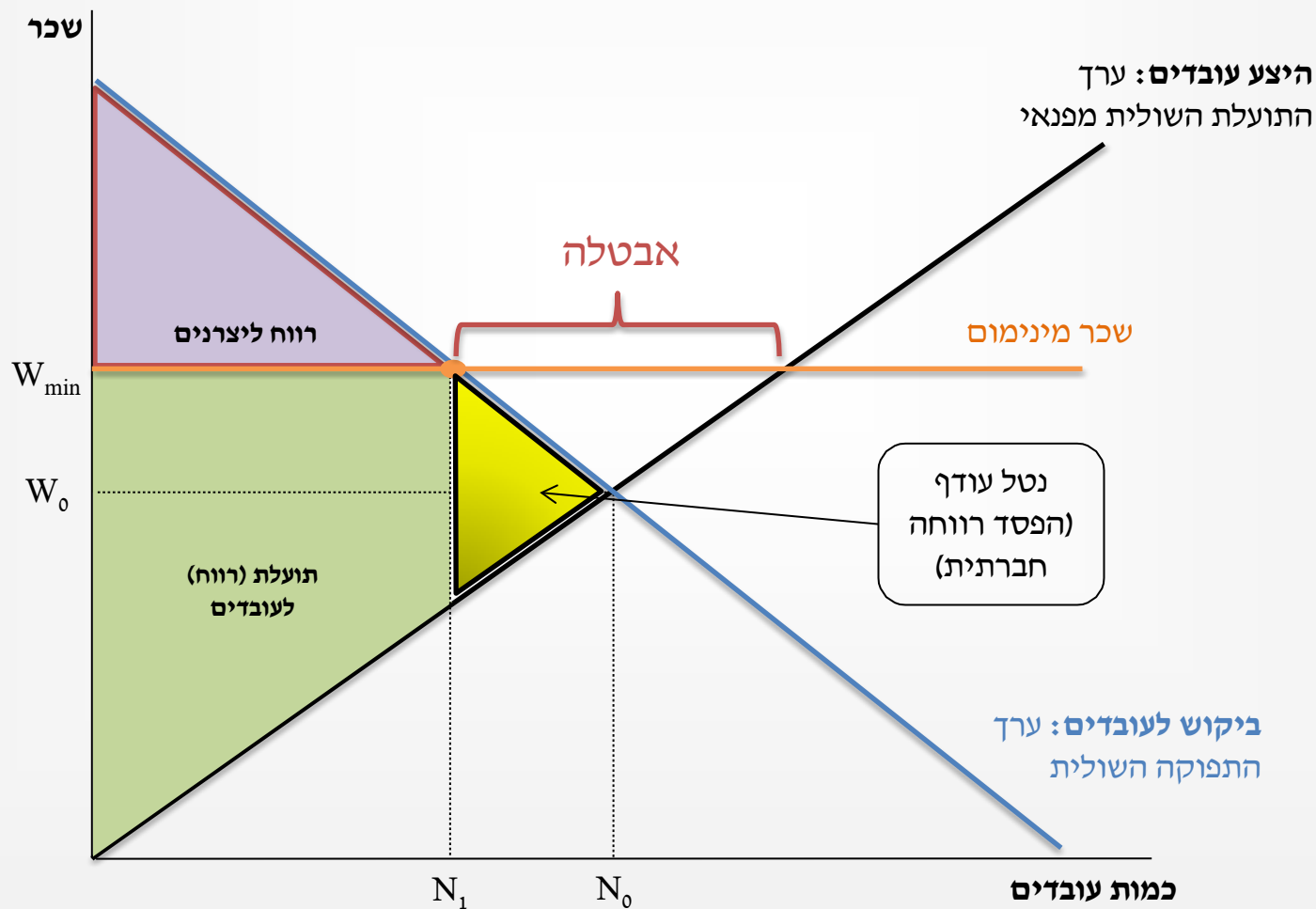
שכר מינימום

השכר בתחרות משוכללת

שכר מינימום

לאחר קביעת שכר מינימום

השלכות של
שכר מינימום

היצע וביקוש
בשוק העבודה

שכר
מינימום

העובדים

– מעלה את שכרם של עובדים שנותרו מועסקים

– מביא לפיטורי עובדים

היצרנים - מקטין את הרווח ליצרנים

**פוגע ברווחה החברתית (סך הרווח ליצרנים והרווח
לעובדים)**

מסקנה: בתחרות משוכללת אין מקום לקביעת שכר מינימום וסיוע
צריך להיעשות באמצעות תשלומי העברה ומיסוי

שכר מינימום

קביעת שכר

• **בפועל לא מתקיימת תחרות משוכללת:**

➤ העובדים אינם זהים - בעלי כישורים והשכלה שונים

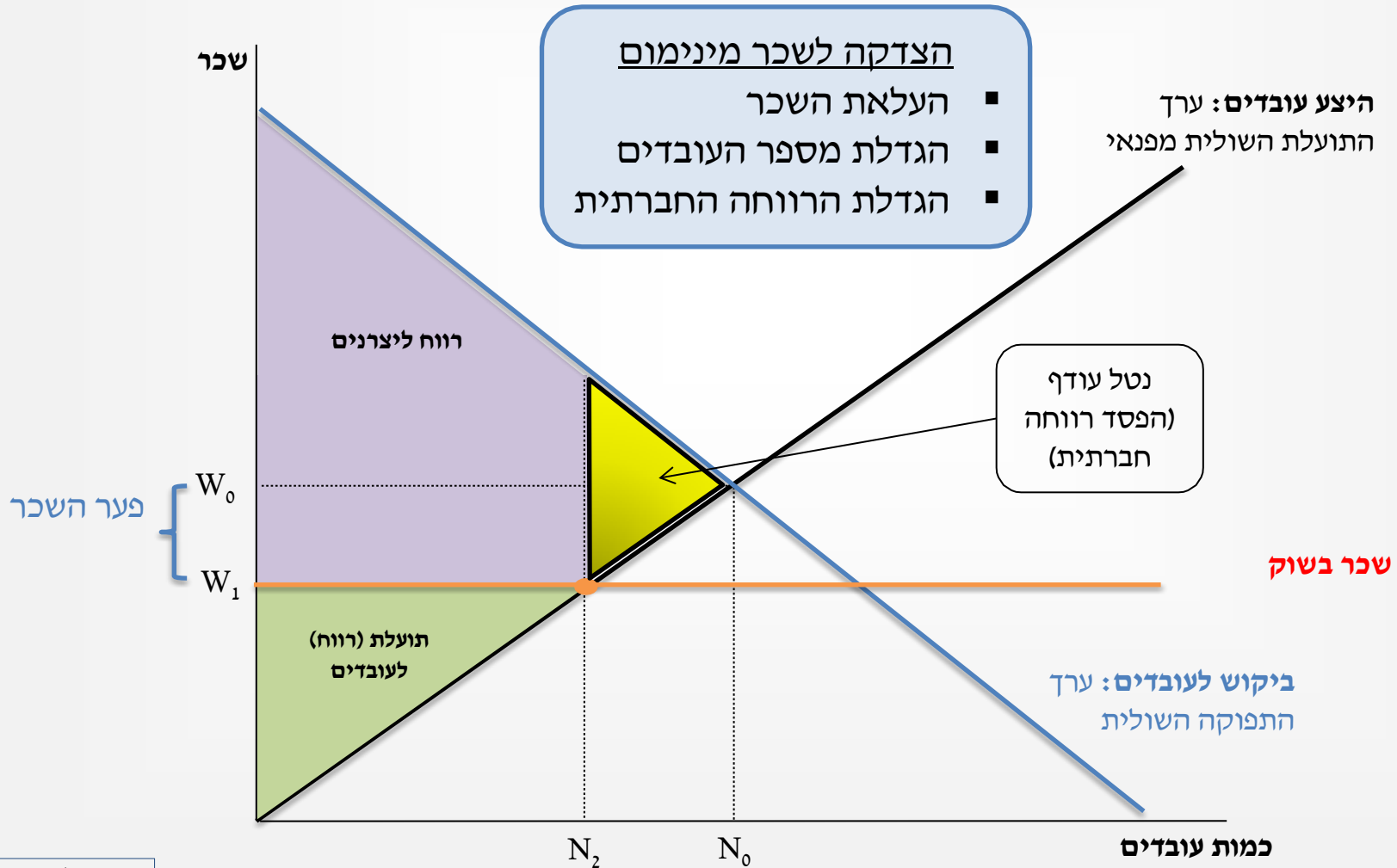
➤ מחסור במידע

➤ כוח מונופסוני מצד המעסיקים

קביעת השכר

שכר מינימום

קביעת השכר במצב שבו יש מעסיקים חזקים עם כוח מונופסוני

• העלאת הפריזון

- תמריץ למעסיקים להשקיע בהון פיזי וטכנולוגי
- תמריץ לעובדים להגברת המאמץ בעבודה (מודל "שכר יעילות")

שכר מינימום

ממצאים אמפיריים
מישראל

ציות לחוק שכר המינימום :

שיעור ציות נמוך

- למעלה מ-10 אחוזים מהמועסקים במשרה מלאה משתכרים פחות משכר המינימום
- שיעור הציות לחוק בסביבות 50 אחוזים* - רק כמחצית מהמועסקים עד רמת השכר של שכר המינימום אכן משתכרים שכר מינימום

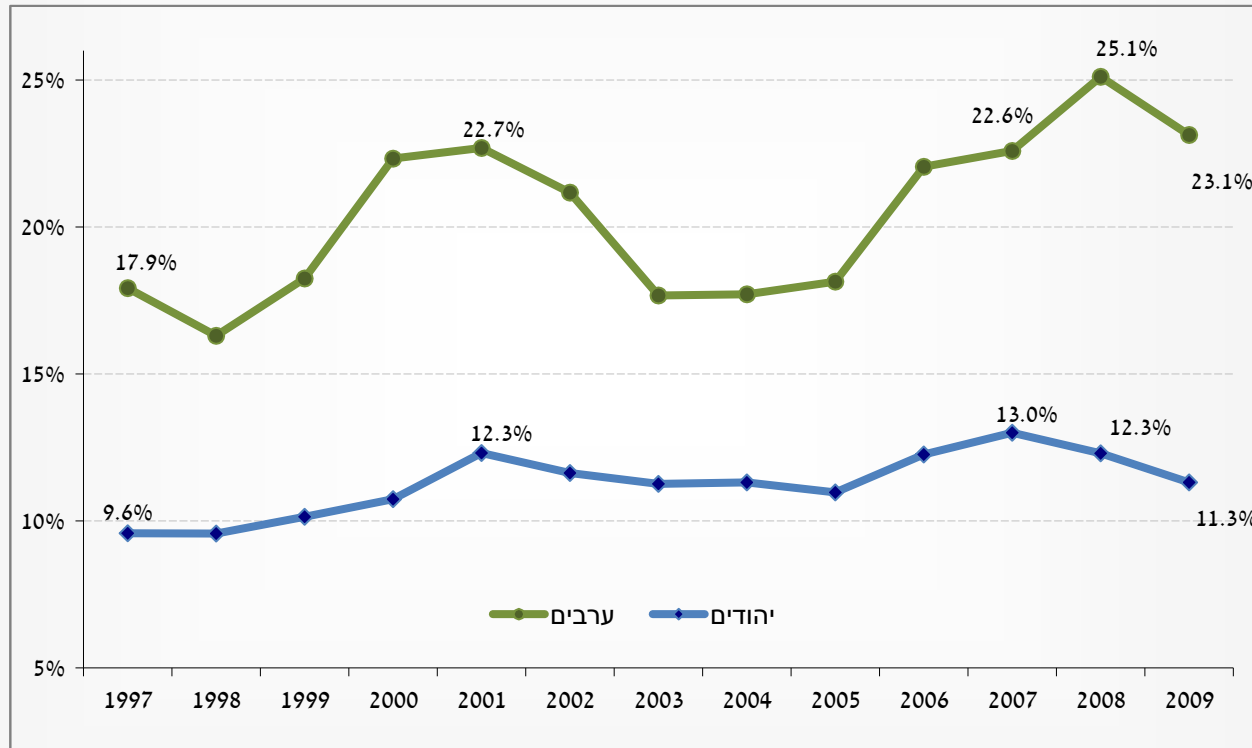
*מדד הציות מחושב כמספר המועסקים המשתכרים בטווח של 10% מעל ומתחת לשכר המינימום החודשי חלקי מספר המועסקים המשתכרים עד 10% מעל שכר המינימום.

אכיפת שכר
מינימום

אוכלוסייה
רלוונטית

שכר
מינימום

עובדים הנתונים לאי ציות לחוק שכר מינימום לפי השתייכות לאומית 1997-2009

מקור: המוסד לביטוח לאומי, "השפעה צפויה של עדכון שכר המינימום על תחולת העוני ועדכון תוצאות מחקר אי הציות לשכר המינימום לנתוני 2009", 2011.

- אכיפה חלקית של חוק שכר המינימום
- בשנים האחרונות הוספו פקחים והוגברה האכיפה

השפעת שכר המינימום על השכר והתעסוקה של משתכרי שכר נמוך ושל כלל המועסקים

השפעות על השכר

- שכר המינימום משפיע בעיקר על מקבלי שכר עד גובה שכר המינימום – העלאה של 10 אחוזים מעלה את שכרם בכ-10 אחוזים
- השפעה נמוכה מאוד על שכרם של מועסקים המרוויחים מעל שכר המינימום

השפעת שכר המינימום על השכר והתעסוקה של משתכרי שכר נמוך ושל כלל המועסקים

השפעה על התעסוקה

- העלאת שכר המינימום בכ-10 אחוזים תורמת לצמצום התעסוקה של מועסקים ששכרם סביב שכר המינימום בכ-10 אחוזים
- לא הייתה כמעט השפעה על התעסוקה בחלקים אחרים של התפלגות השכר

ההשפעה של שכר המינימום על התעסוקה בענפים עתירי שכר נמוך – בענפים סחירים ולא סחירים במסחר הבינלאומי

ענפים סחירים עתירי עבודה לא מיומנת

- השפעה משמעותית ומהירה יחסית לצמצום התעסוקה
- השפעה מתמשכת בטווח הארוך (גמישות של 0.3-0.5)
- אין השפעה על מחירי המוצרים

ההשפעה של שכר המינימום על התעסוקה בענפים עתירי שכר נמוך – בענפים סחירים ולא סחירים במסחר הבינלאומי

ענפים בלתי-סחירים עתירי עבודה לא מיומנת

- השפעה לצמצום התעסוקה בטווח הקצר
- אין השפעה ארוכת טווח על התעסוקה
- פועל להעלאת מחירי המוצרים

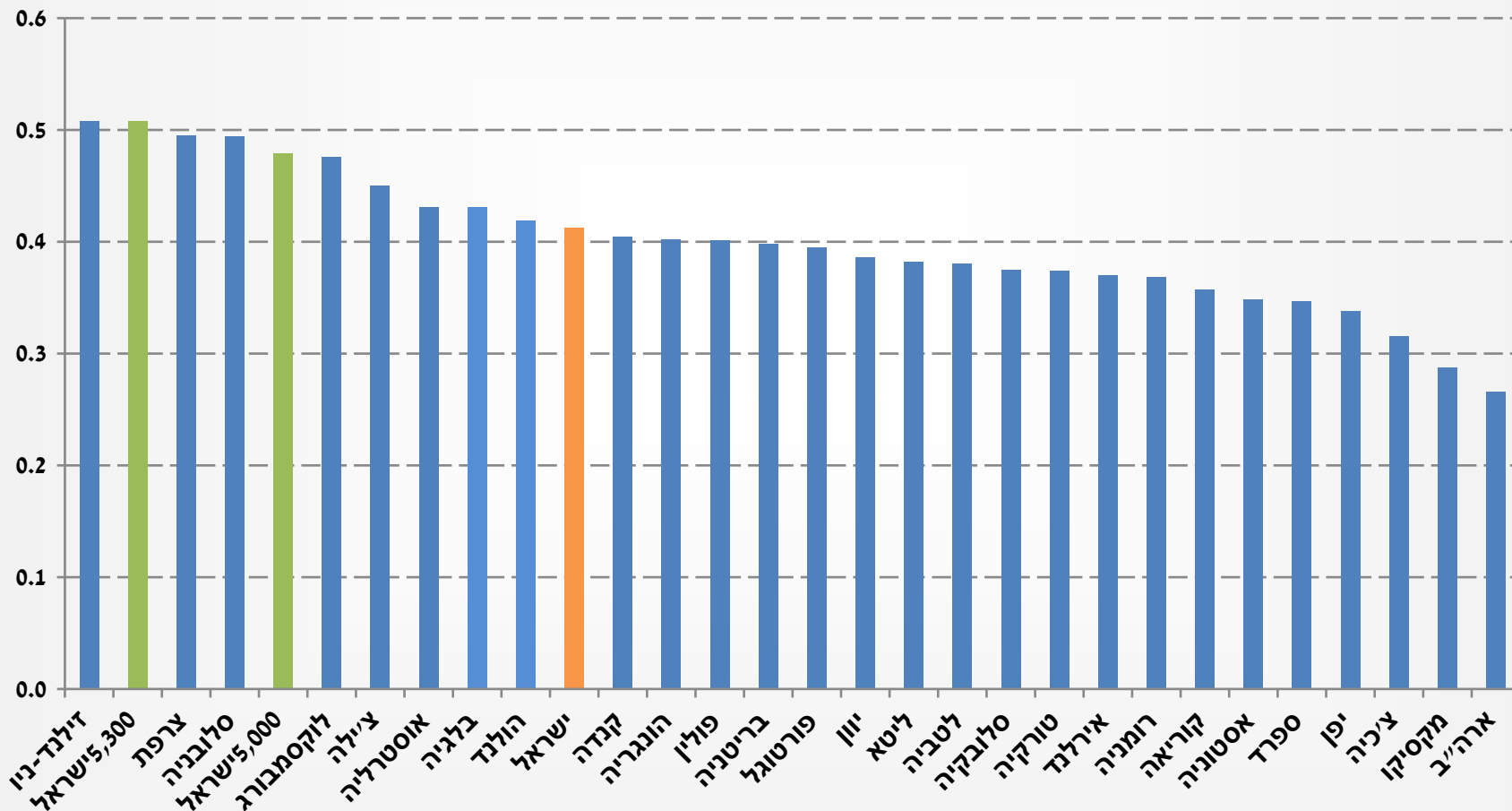
השוואות בין-לאומית

רמת שכר המינימום

השוואה בין-לאומית

שכר מינימום

שכר מינימום ביחס לשכר הממוצע, שנת 2014

מקור: OECD stats

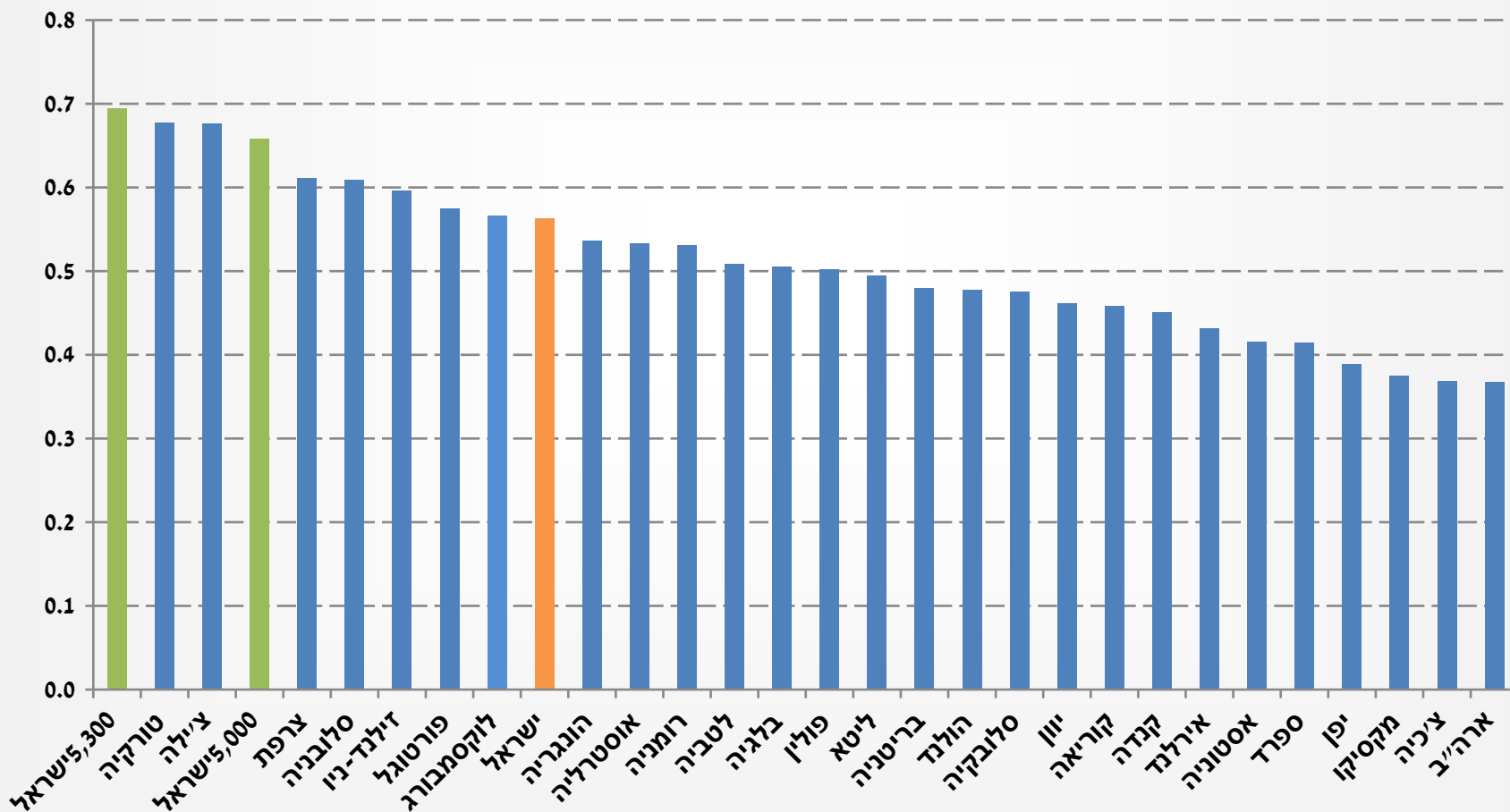
תחזית לגבי ישראל מחשבת לפי היחס בין 5,000 ₪ לבין שכר מינימום של 4,300 ₪ ב-2014, כפול הנתון המקורי של שנת 2014

ניצה (קלינר) קסיר

השוואה בין-לאומית

שכר מינימום

שכר מינימום ביחס לשכר התציוני, שנת 2014

מקור: OECD stats

תחזית לגבי ישראל מחשבת לפי היחס בין 5,000 ₪ לבין שכר מינימום של 4,300 ₪ ב-2014, כפול הנתון המקורי של שנת 2014

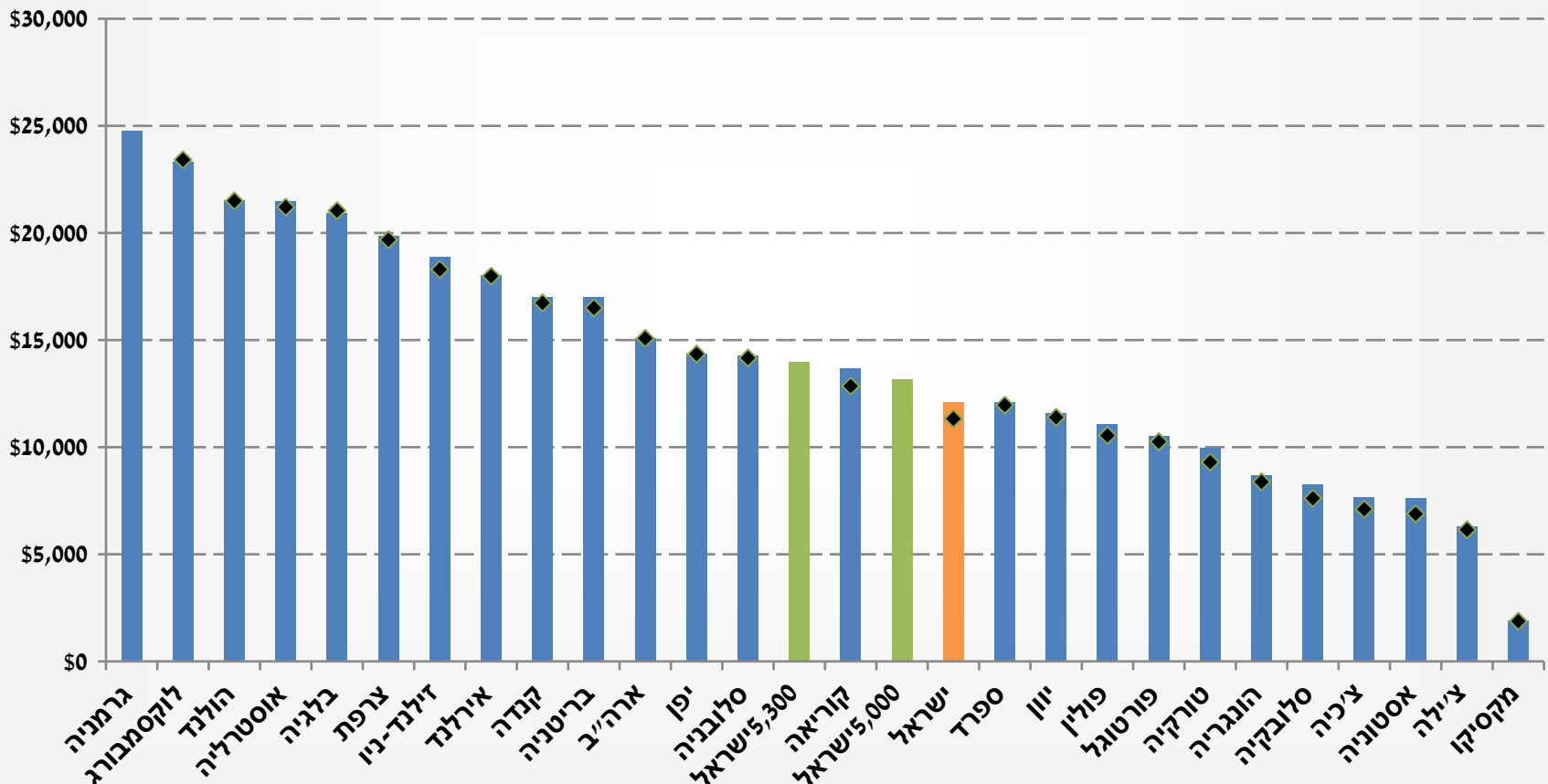
ניצה (קלינר) קסיר

השוואה בין-לאומית

שכר מינימום

שכר מינימום שנתי (USD PPP's)

■ 2015 ◆ 2014

מקור: OECD stats. חסר נתון עבור שכר המינימום ביפן ב-2015 לכן מופיע עבור יפן ב-2015 שכר המינימום של 2014. תחזית לגבי ישראל מחשבת לפי היחס בין השכר הצפוי לבין שכר מינימום של 4,300 ₪ ב-2014, כפול שכר המינימום השנתי בישראל ב-2014 בדולרים PPP's.

שכר מינימום

מי הם משתכרי
שכר המינימום?

משתכרי שכר מינימום

מאפיינים

גיל

סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	
אחוז מתוך קבוצת האוכלוסייה			אחוז ממשתכרי שכר מינימום			
51.3	55.4	46.8	24.0	22.8	25.8	15 - 24
24.5	29.9	19.4	28.3	28.3	28.4	25 - 34
17.4	22.5	12.6	18.4	19.4	17.0	35 - 44
18.2	23.2	13.0	14.3	15.8	12.3	45 - 54
17.8	21.1	14.9	10.9	10.4	11.6	55 - 64
26.7	36.1	21.4	3.5	2.9	4.4	65 - 74
23.2	35.7	18.6	0.4	0.3	0.6	75 ומעלה

שנות השכלה

מאפיינים

משתכרי שכר מינימום

סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	
אחוז מתוך קבוצת האוכלוסייה			אחוז ממשתכרי שכר מינימום			
40.4	54.7	32.8	6.3	5.0	8.1	עד 8
36.6	48.4	31.0	9.3	6.7	13.0	8-10
32.1	41.6	24.0	44.9	45.5	44.1	11-12
20.5	25.9	14.7	22.1	24.4	18.7	13-15
12.9	15.0	10.4	17.4	18.3	16.1	16

קבוצות
אוכלוסייה

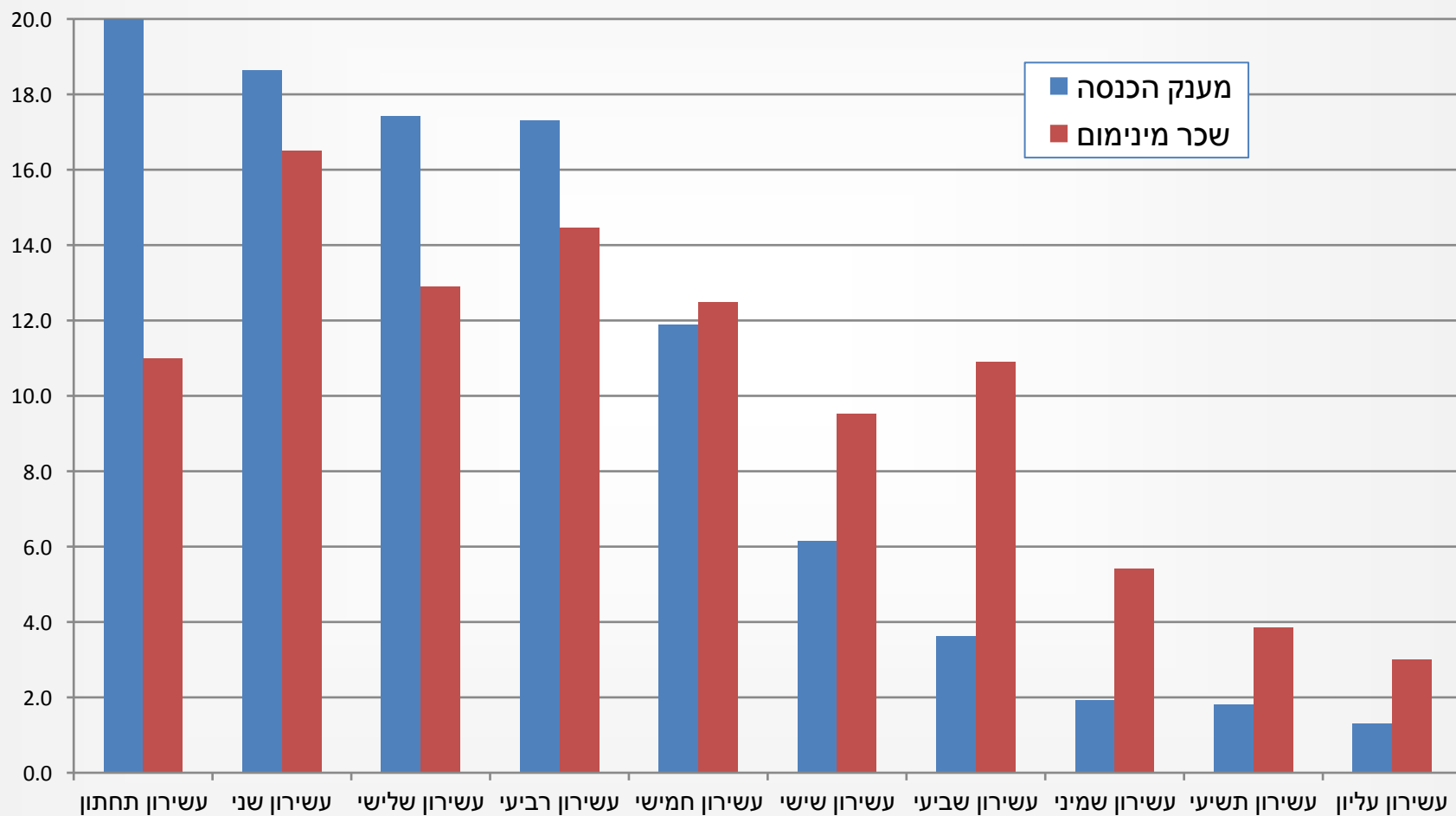
מאפיינים

משתכרי שכר
מינימום

סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	
אחוז מתוך קבוצת האוכלוסייה			אחוז ממשתכרי שכר מינימום			
22.0	27.6	16.1	80.7	88.2	70.1	יהודים לא חרדים
34.1	42.0	30.8	16.9	10.2	26.5	ערבים
31.6	34.7	29.8	2.4	1.7	3.5	חרדים

לפי עשירוני הכנסות

משתכרי שכר מינימום ומקבלי מענק עבודה

שכר מינימום

גובה השכר של משתכרי
שכר מינימום

על פי החוק, לצורך חישוב המרכיבים שנכללים בשכר המינימום "יבואו בחשבון רכיבי השכר הבאים:

- (1) שכר יסוד או שכר משולב
- (2) תוספת יוקר אם אינה כלולה בשכר המשולב
- (3) תוספת קבועה המשתלמת לעובד עקב עבודתו, ואולם לא יובאו בחשבון תוספת משפחה, תוספת ותק, תוספת בשל עבודה במשמרות, פרמיה מדודה, מוסכמת, קבועה או קבוצתית, משכורת י"ג, מענקים על בסיס שנתי, והחזר הוצאות לרבות הוצאות כלכלה, אש"ל ונסיעות שמשלם המעביד."

חישוב שכר
המינימום

שכר מינימום

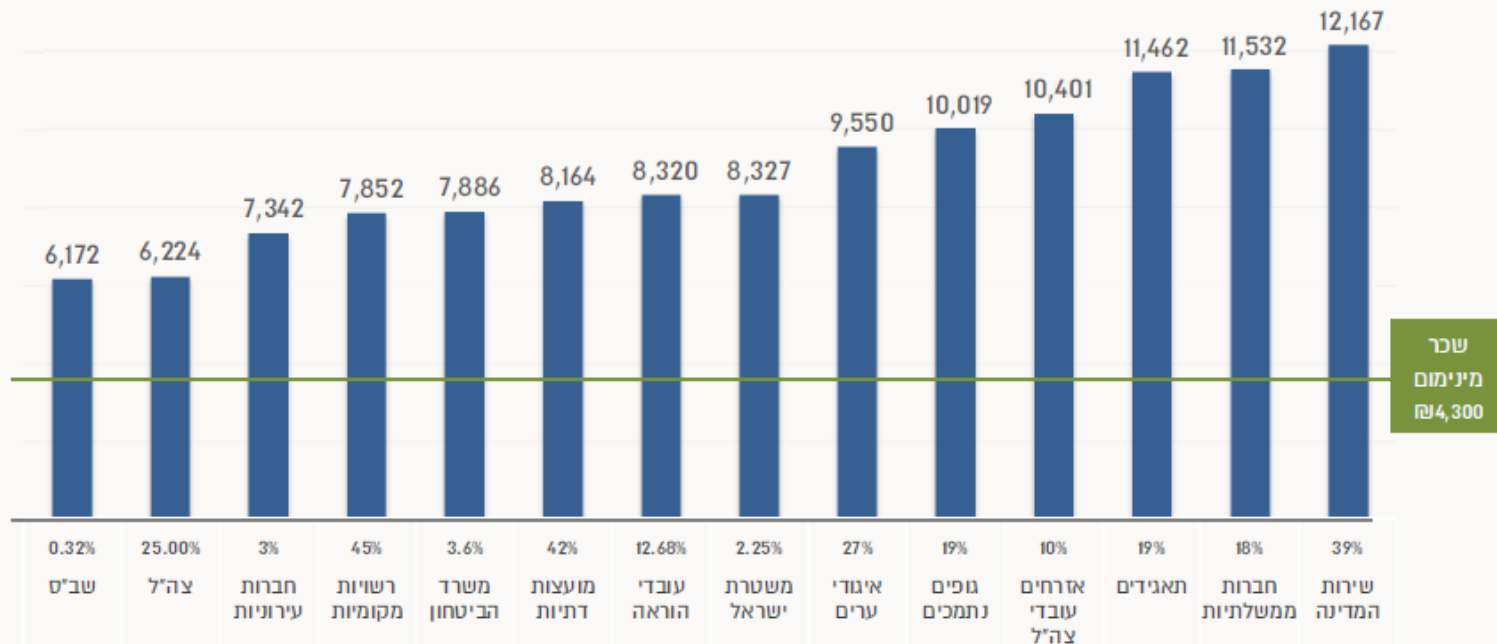
רכיבי שכר רבים אינם נכללים לצורך חישוב שכר המינימום

התוספות שאינן נכללות* :

- בחלקן, החזר הוצאות או תמריצים לעבודה מוגברת
 - בחלקן, רכיבי שכר לכל דבר – פרמיות קבועות, תוספות השכר של העשור האחרון במגזר הציבורי ועוד
- תוספות אלו משמעותיות בעיקר בענפים המאורגנים, שבהם גם שיעור הציות לחוק שכר המינימום גבוה יחסית**

שכר מינימום

שכר מקבלי השלמה לשכר המינימום

שכרם של העובדים שמקבלים "השלמה לשכר מינימום" גבוה משמעותית משכר המינימום. הסיבה - מבנה שכר מעוות:

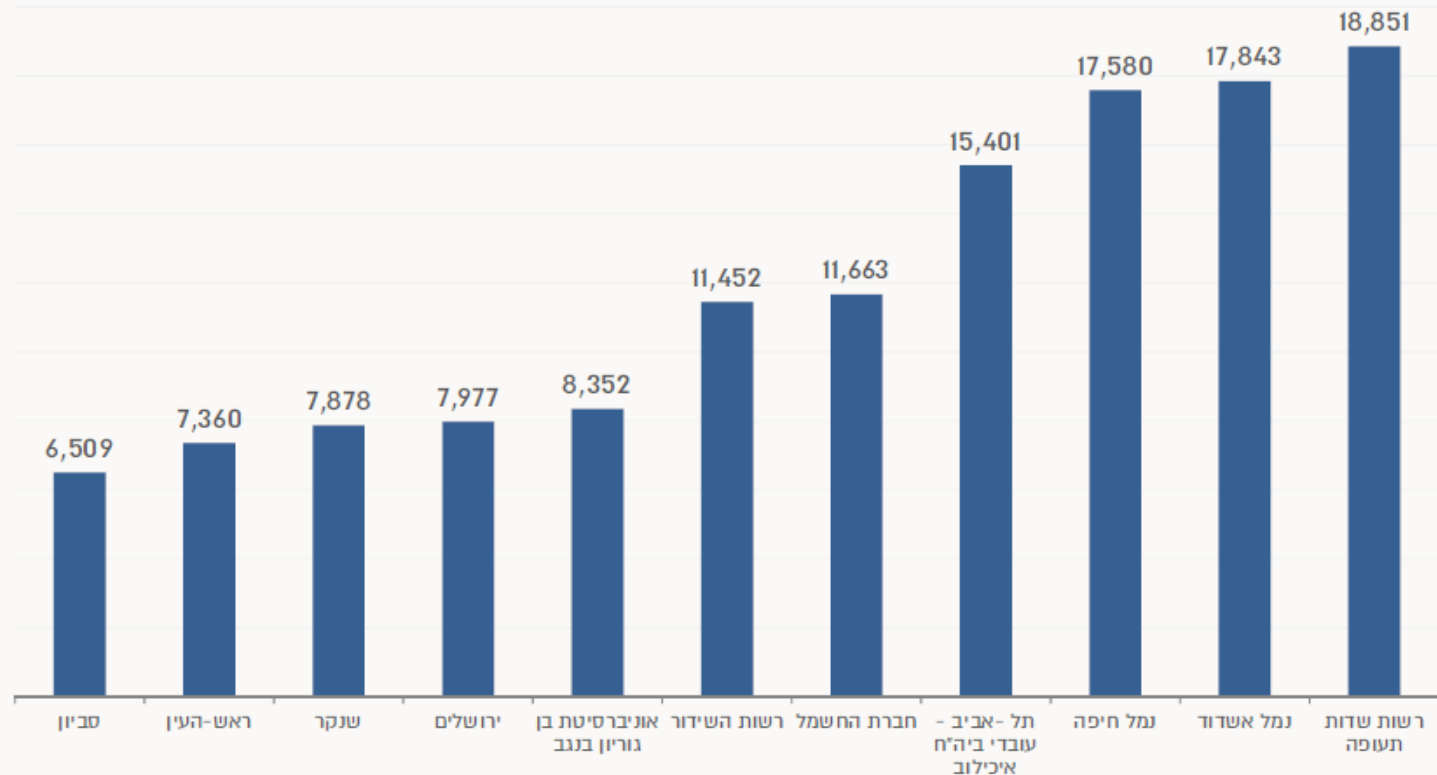
רכיבים רבים כמו ותק, חלק מתוספות השכר הקבועות, משמרות וכוננויות, פרמיות ועוד - לא נכללים בבסיס לחישוב ההשלמה לשכר מינימום.

מקור: מצגת "הדוח השנתי של הממונה על השכר 2014" קובי אמסלם, הממונה על השכר במשרד האוצר.

שכר מינימום

שכר מקבלי השלמה שכר המינימום

שכר ממוצע של מקבלי השלמה לשכר המינימום בגופים הנבחרים - נתוני 2014

מקור: מצגת "הדוח השנתי של הממונה על השכר 2014" קובי אמסלם, הממונה על השכר במשרד האוצר.

- האם שכר המינימום משיג את מטרותיו?
- האם זו הדרך היעילה ביותר להשגת המטרות?
- מה הגובה הרצוי של שכר המינימום ומה השיקולים לקביעת רמתו
- מה צריך להיכלל לצורך חישוב עמידה בשכר המינימום
- אילו צעדים נלווים נדרשים לצמצום ההשפעה על האבטלה
- האם רצוי לעודד, ואיך לעודד, מעסיקים לתשלום וולונטרי של שכר מינימום למחייה?

תודה על ההקשבה

ניצה (קלינר) קסיר

nitsa@machon.org.il